

SESMOND

Butlletí del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar

Núm. 3

Novembre 2003

LA PARADA DE SESMOND

Guerra i arxius

Per definició, qualsevol guerra comporta el trencament de tota possibilitat d'entesa per mitjà del diàleg, del raonament i la negociació. A partir del moment en què s'inicia un conflicte armat, els adversaris només pretenen la destrucció i la submissió del contrari pel sol fet de ser o de pensar diferent. Les conseqüències són devastadores: morts, ferits, violacions, deportacions, empresonaments... i els seus efectes marquen profundament les persones afectades i triguen molts anys a cicatritzar-se. Però, a banda d'aquests greus resultats, hi ha tot un conjunt de "danys col·laterals" que, tot i que són menys coneguts, també acaben repercutint en el conjunt de la societat perquè no hem d'oblidar que l'objectiu final de qualsevol guerra és la destrucció de l'adversari en totes les seves manifestacions i, per tant, una de les maneres de fer-ho és eliminant-ne la cultura, la història i la memòria col·lectiva de l'adversari.

Malauradament, durant el recent i qüestionat conflicte entre els Estats Units i l'Iraq, hem tingut un nou exemple sobre aquest tipus d'actuacions. Així, al final de la guerra, les forces angloamericanes es van concentrar en la vigilància de les plantes petrolíferes i, en canvi, van descuidar el control i l'accés al museu i a l'arxiu nacional on es custodiava un patrimoni cultural de valor extraordinari. Segons les cròniques dels periodistes, es produïren tot un seguit d'aldarulls i actes de pillatge que van acabar amb el saqueig del museu nacional, la crema de l'arxiu nacional i la de la biblioteca alcorànica. El periodista Robert Fisk, del diari *The Independent*, explicava que les flames arribaren a més de 70 metres d'alçada i que, sorprenentment, les forces ocupants no van fer res per impedir la destrucció d'aquest patrimoni. Tal com afirmava aquest periodista en la seva crònica: *"amb la destrucció de les antiguitats del Museu d'Arqueologia, l'incendi dels arxius nacionals i després de la biblioteca alcorànica del ministeri, situada a 500 metres, la identitat cultural de l'Iraq quedava esborrada"*.

Però, desgraciadament, la destrucció del patrimoni cultural i documental provocada en aquest conflicte no ha estat un fet aïllat. Durant la guerra dels Balcons també es van cremar i saquejar una gran quantitat d'arxius, entre els quals cal destacar els de la ciutat de Sarajevo: l'Arxiu Nacional de Bòsnia i l'Institut d'Estudis Orientals; i els de la capital d'Herzegovina, Mostar, on també van cremar l'Arxiu Nacional. Aquestes actuacions comportaren la destrucció de milers de documents originals, del tot irrecuperables, on es reflectien la convivència que, durant molts segles, hi havia hagut entre diverses cultures que tenien creences i llengües ben diferents. Aquest era, probablement, l'objectiu que perseguïen les forces "destructores": esborrar qualsevol rastre de convivència pacífica, eliminar tot allò que tingués a veure amb la història i la cultura de l'adversari.

Sens dubte, hi ha molts altres exemples de conflictes armats que han comportat actuacions contra el patrimoni documental d'un poble. Durant la Segona Guerra Mundial hi hagué a tot Europa una massiva destrucció d'arxius i biblioteques. Però, també en èpoques més antigues hi ha constància que es cremaven i saquejaven centres d'arxius; perquè es pretenia destruir qualsevol testimoni escrit que pogués servir per reclamar propietats, drets, deutes, costums...

En el nostre país també en tenim alguns exemples significatius. El més conegut és el famós i mal anomenat afer dels "papers de Salamanca". En aquest cas, l'exèrcit franquista no va destruir els arxius sinó que va confiscar-los per poder extreure'n la informació necessària

Imatge de la destrucció de l'església de Sant Romà. Es pot observar que una de les campanes és a terra. Juliol de 1936. Procedència: SdAMLLM. Autor: desconegut.

que li permetés portar a terme una dura repressió sobre totes aquelles persones que havien lluitat a favor del bàndol republicà. Actualment, després de més de seixanta anys, el govern de Madrid no vol accedir a retomar-los als seus legítims propietaris i fa al·lusió a un principi inexistent en la teoria arxivística internacional: "la Unidad de Archivo". Els organismes internacionals relacionats amb el món de l'arxivística han advertit al govern espanyol de la seva mala actuació, però, tot i així, la documentació catalana encara continua dipositada al *Archivo Histórico Nacional — Sección Guerra Civil* de Salamanca.

En àmbits més locals, també tenim uns exemples prou interessants. Durant la passada guerra civil hi ha constància que a Lloret es va cremar una part important del nostre arxiu parroquial: *"22 [de juliol]... De cinco a ocho de la tarde son quemadas en la plaza de la Iglesia las imagenes y el arxivo [sic] parroquial"*¹. Evidentment, els autors d'aquesta destrucció pretenien eliminar tot allò que tingués a veure amb la religió catòlica. Però, unes dècades abans, durant la Tercera Guerra Carlina, també hi ha notícia que va desaparèixer documentació del jutjat de pau lloretenc. En aquest cas, el fet no es pot atribuir directament a l'actuació incontrolada d'un o altre bàndol, sinó que és una conseqüència col·lateral dels desordres que es produeixen durant qualsevol conflicte bèl·lic.² També, uns cent anys abans, durant l'anomenada "revolta dels joseps" es produïren a la nostra vila uns aldarulls populars que acabaren amb la reclamació d'una part dels documents que custodiaven les autoritats: *"Gritaban los de la calle: -volem los diners y los papers"*³. En definitiva, els autors de la revolta pretenien destruir els documents que podien delatar-los.

I, lamentablement, trobaríem molts altres exemples de com les guerres han suposat la destrucció de bona part de la documentació que es conserva en els centres d'arxiu. I és que els que actuen en contra del patrimoni documental es plantegen dues opcions: o bé destruir la major part dels documents de l'adversari per afavorir així l'eliminació de la cultura i la història d'un poble i crear el caos administratiu per la desaparició dels títols de propietat, de deutes, de convenis, o bé incautar la documentació per utilitzar-la, posteriorment, en contra dels vençuts. Les dues opcions són prou perilloses i condemnables.

Joaquim Daban i Massana
Arxiver municipal

1. Extret d'una crònica inèdita de la Guerra Civil.
2. Sd'AMLLM. S.T. 44.6.5 (foli 58.R)
3. "Apunts inèdits" de J. Galceran, que publicà a "El Lloretense" (1885).

SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL: MÉS DE 10 ANYS AL VOSTRE SERVEI

Pel mes de febrer de l'any 2002 aquest Servei d'Arxiu Municipal va complir deu anys de funcionament, però el fet que llavors es commemorés el mil·lenari de Lloret i el fet que aquest servei d'arxiu estigués tan implicat en aquesta celebració, ens va fer passar per alt la commemoració del nostre desè aniversari. Malgrat tot, des d'aquesta publicació volem aprofitar per fer un petit balanç del que han representat, per a Lloret de Mar, aquests deu anys de Servei d'Arxiu Municipal.

Avui, afortunadament, podem parlar d'un servei d'arxiu ben organitzat i ben consolidat, amb unes competències i unes funcions clarament definides per les lleis (especialment la Llei 10/2001 d'arxius i documents) i pel Reglament del servei d'arxiu municipal (aprovat pel ple de l'Ajuntament). D'acord amb aquestes normatives, el Servei d'Arxiu Municipal té les competències següents: organitzar i difondre el patrimoni documental municipal, garantir el dret a la informació (fent-lo compatible amb el dret a l'honor i a la intimitat de les persones que es recull a la Constitució), facilitar la investigació i vetllar per la salvaguarda del patrimoni documental del municipi. Segons aquestes mateixes competències, les funcions del servei d'arxiu s'han de centrar en la gestió dels documents administratius, l'accés a la documentació i la protecció i difusió del patrimoni documental.

D'acord amb totes aquestes atribucions, l'arxiu procura incidir en les oficines per tal de millorar l'organització de la seva documentació administrativa, regula els ingressos documentals des de les oficines als dipòsits de l'arxiu, avalua la documentació que es pretén conservar, controla les consultes i préstecs de documentació, vetlla pels ingressos de fons documentals d'interès municipal i planifica activitats didàctiques i pedagògiques per tal de donar a conèixer els diferents fons documentals que es custodien en el nostre Servei d'Arxiu Municipal.

Us presentem, tot seguit, un petit balanç on podreu veure el creixement i la consolidació d'aquest servei en cadascuna de les funcions i competències que li corresponen.

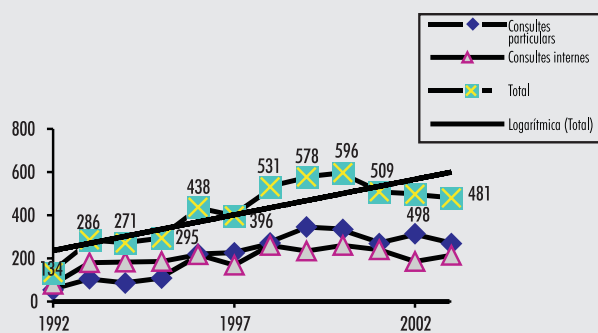
Explotació i difusió dels fons

El reglament del Servei d'Arxiu Municipal estableix una clara diferenciació entre les consultes i els usuaris de caràcter intern, que procedeixen de les àrees administratives, tècniques o polítiques de l'Ajuntament, i les consultes i els usuaris de caràcter extern, que són aquelles consultes efectuades pels ciutadans en general.

• Els usuaris de l'arxiu: 1992 – 2002

Pel que fa al nombre d'usuaris, durant aquests deu anys es constata un progressiu augment del total de persones que han utilitzat aquest servei (usuaris interns + usuaris externs). La punta màxima la trobem en els anys 1999 i 2000, quan, respectivament, van passar per aquesta dependència 578 i 596 usuaris. Posteriorment, en els anys 2001 i 2002 s'observa un cert decreixement. Enguany, durant els nou primers mesos de l'any 2003, ja es constata una ferma recuperació (481 usuaris fins al 30 de setembre). Si enguany es confirma la tendència actual, és probable que a finals d'any se superin els 550 usuaris.

Evució de nombre d'usuaris que han utilitzat el Servei d'Arxiu Municipal des de l'any 1992 fins al 2003 (fins al 30 de setembre).

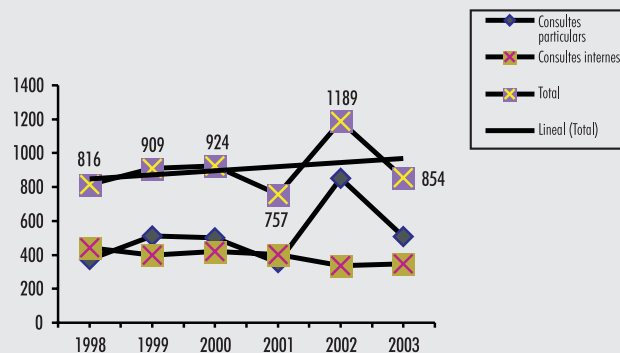

• Les consultes: 1998 – 2002

L'any 1998 es va iniciar el control del nombre de documents que sol·licitava cadascun dels usuaris i, per això, en el full de consulta quedaven registrats el nombre i la descripció detallada de les diferents unitats documentals que s'entregaven.

Una anàlisi de l'evolució d'aquestes dades durant els darrers cinc anys, també ens permet constatar la tendència alcista en el nombre total de consultes (internes + externes). No obstant això, cal assenyalar la davallada de consultes que hi va haver l'any 2001 i, contràriament, el fort increment que es va produir l'any 2002, amb 1189 consultes documentals. Aquest any, d'acord amb les dades recollides fins al 30 de setembre, es preveu que a finals d'any se superin el miler de consultes documentals.

Evució del nombre de consultes ateses al Servei d'Arxiu Municipal des de l'any 1998 fins al 2003 (fins al 30 de setembre).

• El perfil dels usuaris i de les consultes externes

Els ciutadans que utilitzen el Servei d'Arxiu Municipal tenen un perfil ben divers i la finalitat de les seves consultes és molt variada. D'una banda, hi ha totes aquelles persones que necessiten consultar expedients administratius per motius personals o professionals: advocats, propietaris d'habitatges, agents immobiliaris, propietaris d'empreses o de comerços, arquitectes, aparelladors, perits, enginyers, dissenyadors gràfics... De l'altra, hi ha el grup d'investigadors i d'estudiants que provenen de múltiples branques, que treballen principalment sobre la documentació històrica, i que analitzen temes ben diferents. A partir d'aquest darrer grup, s'han portat a

terme treballs molt interessants que ens permeten aprofundir en el coneixement de la història social, política i econòmica del nostre municipi i que, en alguns casos, ha donat lloc a l'aparició d'un article o d'una publicació monogràfica: sobre la marina de cabotatge, sobre l'evolució urbana i l'edificació privada, sobre els usos turístics, sobre l'evolució demogràfica, sobre el contingut dels pergamins del fons de la universitat de Lloret, sobre la pràctica de la cirurgia a Lloret durant el segle XVII, sobre la guerra del francès...

Activitats de difusió

Durant aquests deu anys el servei d'arxiu ha participat en un munt d'activitats destinades a la difusió dels diferents fons documentals que es conserven als nostres dipòsits. La relació d'aquestes activitats seria una llista massa llarga per a l'espai de què disposem i, per això, preferim esmentar, únicament, les organitzades des de l'any 2000 fins avui⁴.

• Organització, coordinació i col·laboració al muntatge d'exposicions

El Servei d'Arxiu Municipal ha tingut diferents nivells de participació en relació amb el muntatge d'exposicions. En alguns casos érem els organitzadors o impulsors de la mostra; en altres ocasions, fèiem de coordinadors i, en d'altres, només col·laboràvem aportant informació o documents que contribuïen a l'enriquiment del contingut de l'exposició.

De les exposicions organitzades s'ha d'esmentar, en primer lloc, el muntatge de l'exposició *Clinica mental Torre Campderà: Imatges i records*, que es va poder visitar a la Sala d'Exposicions de l'Antic Sindicat del 29 de juny al 29 de juliol de l'any 2001. Aquesta mostra constava d'una vintena de reproduccions fotogràfiques (de gran format); d'una selecció de textos escrits pel mateix Doctor Manuel Bernat, i d'una mostra d'alguns documents originals que formaven part del fons documental que ens va entregar el senyor Manuel Bernat i Tymen. A través d'aquesta exposició s'aconseguia, d'una banda, recuperar la memòria gràfica d'aquell centre - els seus jardins, les habitacions, el menjador, la biblioteca... i, de l'altra, entendre quin era el tractament psiquiàtric que rebien els malalts.

El proper dia 29 de juny, a les 8 del vesant, a la Sala Polivalent de l'Antic Sindicat, hi tindrà lloc l'acte públic de donació a l'Ajuntament de Lloret de Mar del fons documental de la clínica mental Torre Campderà i de fons patrimonial de la família Bernat, per part del Sr. Manuel Bernat i Tymen.

EL LLOC
Centre Municipal ANTIC SINDICAT
Sala d'exposicions, primera planta
Carrer Sant Pere, 36 - Lloret de Mar

L'HORARI
Cada dia de 10 a 14h. i de 17 a 20h.
Dilluns tancat.

LES DATES
Del 29 de juny al 29 de juliol de 2001

INFORMACIÓ
972 364 944

Organitza:
Ajuntament de Lloret de Mar

clínica mental
Torre Campderà.
Imatges i records

Díptic de presentació de l'exposició Clínica Mental Torre Campderà: Imatges i records.
Procedència: SdAMLLM. B.A. 17.3

Una altra exposició impulsada pel Servei d'Arxiu Municipal ha estat *Lloret any 1001*, muntada en motiu de la commemoració del mil·lenari de Lloret. Amb aquesta exposició es pretenia explicar al visitant com era i com es vivia a la nostra població durant l'Edat Mitjana. El muntatge de la mostra es va encarregar a una empresa privada, que va elaborar el guió d'acord amb les pautes que se li van marcar des d'aquest servei d'arxiu. L'exposició, que fou visitada per més de 7.000 persones, estava instal·lada a la Sala d'Exposicions de l'Antic Sindicat i es va poder visitar des del dia 28 de maig fins l'1 de setembre de l'any 2002. També, paral·lelament es van organitzar un seguit de visites guiades per a les escoles.

Pel que fa a la coordinació d'exposició, cal destacar la que es va muntar del 3 al 30 d'abril de l'any 2000, a la Sala d'Exposicions de l'Antic Sindicat i que portava per títol: *Els ninots de l'escrivà - dibuixats frívolament en seriosos documents notariais*. Aquesta exposició fou organitzada per l'Arxiu Històric de Girona i presentava un conjunt de dibuixos dels segles XIV al XVIII, localitzats en diferents llibres notariais de l'Arxiu Històric de Girona. Eren "ninots" fets espontàniament per persones que, molt probablement, no eren dibuixants, però que, no obstant això, tenen un valor de testimoniatge de l'època perquè representen gustos, vivències, fets singulars, personatges... A més a més d'aquestes reproduccions, també es van exposar 7 llibres de protocols notariais dels s. XIV al XVII. El dia de la inauguració, a més de l'alcalde i del regidor de Cultura, van fer acte de presència el coordinador de Cultura de la Generalitat de Catalunya, senyor Joan Domènech i Moner, i el director de l'Arxiu Històric de Girona, senyor Josep Matas i Balaguer, que ens va oferir una delitosa presentació amb explicacions detallades sobre alguns dels dibuixos que apareixien a la mostra.

Finalment, aquest servei d'arxiu ha col·laborat en un munt d'exposicions aportant documentació o textos. Entre les diferents mostres a les quals s'ha participat destaquen: l'exposició *La Selva, de la muntanya al mar*, que fou organitzada pel Consell Comarcal de la Selva i que es va poder visitar del 20 de març al 22 d'abril de 2001 al Palau Robert de Barcelona. En aquest cas, el Servei d'Arxiu va col·laborar en la tria i elaboració de continguts relacionats amb el nostre municipi. Per aquesta mostra es va cedir la maqueta naval de la pollastra "Bella Dolores" i diferents peces arqueològiques que procedien del jaciment ibèric del Puig Castellet.

Igualment, es va col·laborar en l'exposició *Un vol sobre la Costa* que va organitzar l'Arxiu Històric de Girona i que mostrava tot un seguit de fotografies aèries de la Costa Brava que es van fer durant un vol aeri dels anys seixanta. A partir d'aquesta mostra, es podia veure la transformació urbanística que ha patit la costa gironina. Per tal d'enriquir l'exposició, es van cedir unes imatges del nostre municipi que coincidien, aproximadament, amb la data de les fotografies aèries. Aquesta mostra itinerant ha estat exposada a la ciutat de Girona (Sala d'Exposicions de l'Arxiu Històric de Girona, Facultat de Lletres de la Universitat de Girona) i d'altres municipis de les comarques gironines.

També, més recentment, s'ha col·laborat amb una exposició dedicada a Alberto Sartoris: *Sartoris i Girona: història d'una amistat*. Aquesta mostra estava organitzada per l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes - Delegació de Girona i es va poder visitar a la Sala d'Exposicions de la Pia Almoina, a Girona, entre el 23 de maig i el 29 de juny. En aquest cas, es van cedir diversos plànols que foren signats per amics i col·laboradors de Sartoris: Joaquim Masramon i Joan de Ribot.

D'altra banda, des de l'any 2001 es col·labora en un projecte de recerca per a una exposició de *Projectes al calaix* que està impulsant l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes - Delegació de Girona. En aquest cas, s'han cedit imatges de més de 40 plànols de projectes no realitzats en el nostre municipi. Properament, és previst que es faci una àmplia exposició de tota aquesta documentació recollida a l'àmbit de les comarques gironines i, fins i tot, és previst l'edició d'un CD-ROM on apareixeran aquestes imatges amb la corresponent fitxa catalogràfica.

4. Si algú està interessat a conèixer les activitats portades a terme durant els anys anteriors, pot consultar els números 1 i 2 d'aquesta revista.

Finalment, cal esmentar que durant la commemoració del mil·lenari hi hagueren moltes altres exposicions a les quals es va donar suport i coordinació des d'aquest Servei d'Arxiu Municipal: *Els aromes d'Al-Andalus*, organitzada per la Fundació La Caixa, que fou visitada per més de 25.000 persones; *Els Goigs de mossèn Jacint Verdaguer*, que fou impulsada pel senyor Àngel Martínez de Laguardia...

• Presentacions i actuacions d'àmbit arxivístic

Dins l'àmbit més estrictament arxivístic s'han fet diferents presentacions i convocatòries públiques. Així, d'una banda, cal assenyalar la presentació pública que es va fer el 24 de juny de 2001, a l'església parroquial de Sant Romà, on es va presentar la microfilmació i digitalització d'una part de l'arxiu parroquial que va costejar, generosament, la confraria de Sant Elm. Aquest servei d'arxiu es va encarregar de seleccionar la documentació i de coordinar els treballs tècnics amb l'empresa PROCO, de Barcelona, especialitzada en la realització d'aquest tipus de tasques. El dia de la presentació pública, la confraria de Sant Elm va fer arribar una còpia en format microfitxa i digital en aquest servei d'arxiu, que, evidentment, poden consultar totes aquelles persones que hi estiguin interessades.

També, entre els mesos de febrer i març de 2001, es va convocar la beca *Vila de Lloret de Mar*, que pretenia fomentar la recerca en el camp de les ciències socials i humanes. El tribunal encarregat d'avaluar i triar el projecte guanyador es va reunir el dia 27 de març i va atorgar aquesta beca, dotada amb un import de 780.000 pessetes, al senyor Jordi Padilla i Delgado, que havia presentat una proposta sobre l'organització i classificació del fons documental de la Cambra Agrària de Lloret de Mar. Actualment, aquest fons està totalment organitzat i a disposició de tots aquells que vulguin consultar-lo.

Finalment, dins d'aquest àmbit, cal assenyalar l'acte públic de cessió de pergamins que es va fer el 21 de març de 2003, entre els ajuntaments d'Arenys de Mar i de Lloret de Mar. Llavors, l'Ajuntament d'Arenys de Mar, a través de l'Arxiu Històric Fidel Fita, va cedir a l'Ajuntament de Lloret el pergami del 14 d'octubre de l'any 1001, pel qual el comte Ramon Borrell feia cessió del terme de Lloret al vescomte Seniofred, de Girona. A canvi, l'Ajuntament de Lloret, a través d'aquest servei d'arxiu i gràcies a l'entrega que ens havia fet el doctor Josep Maria Coll i Robert, va cedir a l'Ajuntament d'Arenys dos pergamins que feien referència en aquest darrer municipi: "Nomenament de batlle a favor de Bertran de Carreres d'Arenys (del 1358)" i "Composició a favor dels pare i fill Guillem i Pericó Tria de Sant Martí d'Arenys (del 1367)".

Acte de cessió a l'Ajuntament de Lloret de Mar del pergami del 14 d'octubre de l'any 1001.
En el mateix acte es va fer la presentació del llibre
El fons municipal en pergami de l'antiga universitat de Lloret de Margot Pons.
Data: 21 de març de 2003. Procedència: SdAMLLM. Autora: M. A. Comas.

• Col·laboració amb els mitjans de comunicació i difusió

Sovint, hi ha mitjans de comunicació que sol·liciten la col·laboració de diferents arxius per tal d'elaborar els guions dels programes amb continguts històrics, per tal d'escriure els seus reportatges o per tal de mostrar imatges de documentació més o menys antiga. Així, el diari El Punt, a finals de 2002, ens va sol·licitar la reproducció de diferents imatges antigues del nostre municipi per tal d'editar el llibre *Imatges de la nostra història*, que va sortir publicat a principis d'aquest any.

També Televisió de Catalunya demana, habitualment, la col·laboració dels arxius per tal de completar els seus programes amb imatges i continguts històrics. En aquest cas, els responsables dels guions televisius van venir diverses vegades a gravar documentació que es conserva en els dipòsits d'aquest arxiu municipal: del programa *Thalassa* (sobre navegació i tradició marinera a Lloret), dels Serveis Informatius mateix (sobre antics temporals a la costa catalana) i del programa *Històries de Catalunya* (sobre la tradició marinera de Lloret).

• Coordinació i col·laboració en l'edició de publicacions

A partir de l'any 2001 l'Ajuntament va voler recuperar la col·lecció *Es Frases*, una línia de publicació d'excel·lent qualitat, destinada a la divulgació d'estudis i treballs que són d'interès per a la nostra població, ja siguin de caràcter històric, social, científic, econòmic... Des de llavors, el servei d'arxiu ha estat l'encarregat de coordinar i impulsar aquesta col·lecció. El 20 d'abril de l'any 2001 es va fer la presentació pública del llibre *Evolució urbana i edificació privada a Lloret de Mar, de 1850 a 1915*, de Jordi Padilla. A partir d'aquest estudi, l'autor analitza un període clau en la nostra història perquè bona part dels diners que arribaven del continent americà es van invertir en la construcció d'edificis públics i privats i, per tant, es configurà una bona part de l'actual teixit urbà del nostre poble.

Un any més tard, el 19 d'abril de 2002, es va presentar la publicació: *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar*, obra de l'historiador i erudit local, Agustí M. Vilà i Galí. En aquest llibre, l'autor ens presenta el recull de les seves llargues i pacients investigacions sobre la indústria surotapera al nostre municipi. Sens dubte, aquesta activitat fou un complement important en l'economia de moltes famílies lloretenques a finals del segle XIX i començaments del XX i, per això, ens calia un estudi que reflectís quina va ser l'evolució d'aquesta activitat i quina incidència real va tenir en l'economia de la nostra vila.

Acte de presentació del llibre *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar* d'Agustí M. Vilà.
Data: 19 d'abril de 2002. Procedència: SdAMLLM. Autora: M.A. Comas.

El 20 de setembre de 2002 aparegué un nou llibre dins la col·lecció *Es Frases: La bòbila romana de Fenals (Lloret de Mar)*, dels arqueòlegs Ramon Buxó i Joaquim Tremoleda. Cal dir que aquesta publicació fou impulsada pel senyor Àngel Martínez de Laguardia i costejada pel Disaster Cafè. En aquest estudi, els autors presenten el resultat de les investigacions i excavacions a l'entorn del jaciment d'època romana que es va localitzar a la zona de Fenals.

Uns mesos més tard, el dia 21 de març de 2003, es presentà el llibre *El fons municipal en pergami de l'antiga universitat de Lloret de Mar*, de Margot Pons. Aquesta publicació va néixer arran de l'entrega de documents (s. XIV – XVII) que va fer el doctor Josep M. Coll i Robert i de la proposta per a la seva transcripció que va fer l'historiador, arxiver i jurista, senyor Josep M. Pons i Guri. L'Ajuntament, en el marc de la commemoració del mil·lenari, va decidir encarregar la transcripció d'aquest fons documental a la senyora Margot Pons i Espó, que el va presentar a l'Ajuntament per a la seva posterior publicació, el dia 13 d'octubre de 2002, a l'acte institucional de cloenda del mil·lenari de Lloret al qual també va assistir el senyor Josep M. Pons i Guri.

A part de la coordinació de la col·lecció *Es Frases*, aquest servei d'arxiu també ha col·laborat en l'edició d'altres publicacions, com la col·lecció de guies *Els pobles de la Selva*, que va aparèixer el mes d'abril de 2003. Aquesta edició va estar coordinada pel Centre d'Estudis Selvatans i impulsada pel senyor Miquel Borrell. Des del servei d'arxiu, doncs, es van elaborar els continguts del text i es van triar les imatges més adequades per a la publicació de la guia específica que tractava sobre Lloret de Mar.

• Propostes didàctiques i educatives

Entre els anys 2000 i 2003, diferents cursos de l'Institut Coll i Rodés han visitat les instal·lacions del Servei d'Arxiu Municipal. Les visites, coordinades pel professor Josep Vilanova, tenen lloc durant dos dies i al llarg de la visita es mostra als alumnes les diferents dependències d'aquest servei, se'ls explica les tasques que s'hi porten a terme, se'ls passa una projecció d'imatges, se'ls mostra diferents suports documentals i se'ls prepara alguns exercicis breus per tal d'iniciar-los en la investigació i l'anàlisi dels documents històrics.

També, en motiu de la commemoració del mil·lenari, es van elaborar diferents dossiers didàctics que es van distribuir a les escoles i instituts de Lloret de Mar. Segons el nivell educatiu, es plantejaven unes fitxes més o menys complexes, a través de les quals es pretenia explicar com eren i com vivien els lloretencs a l'època medieval.

Visita d'alumnes de l'Institut Coll i Rodés al Servei d'Arxiu.
Data: abril del 2003. Procedència: SdAMLLM. Autor: J. Daban.

• Organització, participació i col·laboració a jornades, cursos i conferències d'àmbit cultural

Igualment, en motiu de la commemoració del mil·lenari, es va iniciar una activitat cultural ben novedosa: les Jornades Universitàries, que s'organitzaven conjuntament entre la Fundació Universitat de Girona i l'Ajuntament de Lloret de Mar. El servei d'arxiu participà de forma directa o indirecta a les diferents jornades, que van tenir lloc en diferents caps de setmana del primer semestre de l'any 2002. Així, el servei d'arxiu s'implicà directament en l'organització de les Jornades d'Història Medieval; en les Jornades de Literatura Medieval. I, en canvi, col·laborà de forma més puntual en les Jornades de Turisme, de Medi Ambient i d'Interculturalitat i de Música Antiga. Durant aquells caps de setmana, professors de reconegut prestigi de les universitats de València, Perpinyà, Saragossa, Barcelona, Mallorca... van presentar les seves comunicacions. A totes les jornades hi hagué un bon nombre d'alumnes inscrits i un bon nivell dels conferencians.

L'any següent, atès l'èxit que havien tingut les jornades universitàries en la commemoració del mil·lenari, es va programar un nou cicle de jornades; però, en aquest cas, el servei d'arxiu només assumia l'impuls i l'organització de les jornades dedicades a la història medieval: *Església i societat a l'Edat Mitjana*, que van tenir lloc els dies 21 i 22 de març de 2003. Aquestes van tractar i analitzar, des de diferents punts de vista, el grau d'influència que va exercir l'església a la societat medieval: en la política, en la formació cultural, en l'organització territorial, en la creació artística... Totes les ponències van anar a càrrec de professors universitaris i d'estudiosos de reconegut prestigi. A les jornades s'inscriviren un total de 30 alumnes que, en general, van fer molt bona valoració de les ponències i de l'organització de les jornades.

• Col·laboració i participació a programes i actes de caire popular i/o festiu

El servei d'arxiu procura col·laborar en tots aquells actes populars i festius quan se'ns demana assessorament en qüestions històriques, patrimonials i/o documentals. Així, l'any 2000 es va col·laborar en les Jornades Europees del Patrimoni que es van realitzar els dies 30 de setembre i 1 d'octubre. Aquestes jornades, impulsades per l'Associació Catalana de Municipis i per la Federació de Municipis de Catalunya, van consistir en l'organització d'una visita guiada al jaciment ibèric del puig Castellet. El servei d'arxiu fou l'encarregat de coordinar aquesta activitat i vam comptar amb la col·laboració dels Trenets Turístics i amb les explicacions de l'arqueòleg Joan Llinàs.

Acte d'inauguració de les Jornades Interculturals organitzades durant la commemoració del mil·lenari.
Data: 26 d'abril de 2002. Procedència: SdAMLLM. Autora: M. A. Comas.

També es va col·laborar en els actes commemoratius de *l'Any Puig i Cadafalch*. Aquests actes, coordinats per l'Institut Ametller d'Art Hispànic, pretenien donar a conèixer la figura de l'excel·lent arquitecte i polític català; des del servei d'arxiu, es va procurar donar la màxima informació sobre els treballs fets per Puig i Cadafalch a la nostra població, per tal d'aconseguir-ne una major difusió de la seva obra.

D'altra banda, també es va participar en l'elaboració del programa de Carnaval de l'any 2001, quan se'n encarregà la tria d'imatges que havia de configurar el concurs *On és?*. A partir d'aquestes imatges es pretenia que els lloretencs paressin atenció en els petits detalls artístics que es poden trobar pel carrer i per la façana dels edificis que, massa sovint, ens passen desapercebuts.

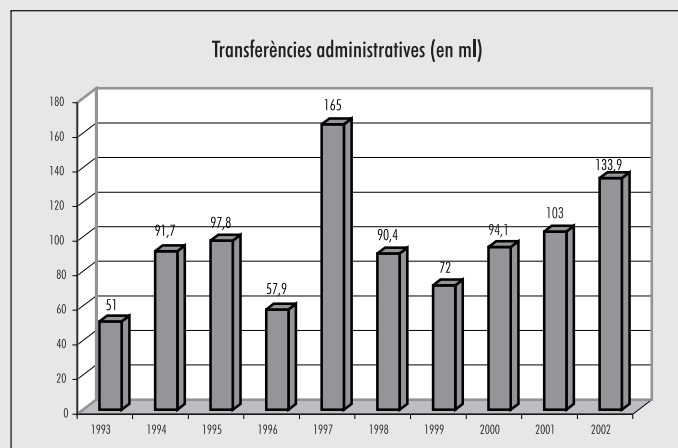
Finalment, dins les activitats que es van organitzar per a la commemoració del mil·lenari, es va donar assessorament i suport a l'acte d'inauguració que es va fer el dia 14 d'octubre de 2001 al Castell de Sant Joan. En aquell acte tan emotiu es va fer una representació / explicació de com es va formar el terme de Lloret i quins van ser els seus protagonistes.

Els ingressos documentals

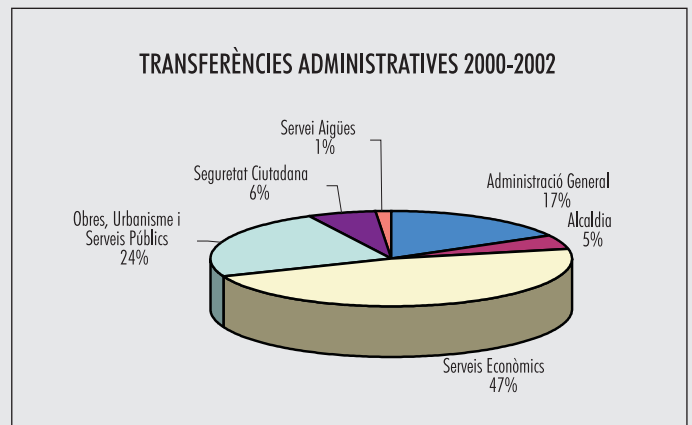
• Les transferències administratives: evolució 1993-2002

El volum de documentació que es transfereix des de les oficines municipals cap a l'arxiu creix, cada any, de manera espectacular. Així, si l'any 1993 les oficines municipals van ingressar un total de 51 metres lineals de documents, nou anys més tard, l'any 2002, aquesta xifra arriba als 133,9 metres de documentació. Per al conjunt d'aquests deu anys, s'han transferit un total de 956,8 metres de documents i, si tenim en compte que durant els vuit primers mesos de l'any 2003 s'han ingressat 64,1 metres, podem concloure que la documentació administrativa transferida al servei d'arxiu ja ha arribat al quilòmetre d'extensió.

La mitjana anual de documentació transferida s'estableix en els 95,68 metres. Si s'observa la gràfica d'evolució veiem que la majoria dels anys estan al voltant d'aquesta xifra. L'únic fenomen discordant s'aprecia entre els anys 1996 i 1997. El 97 recull la punta màxima del període 1993-2002 amb 165 metres. El fet va estar motivat per la saturació a què va arribar el dipòsit de documentació número 1 i la consegüent espera fins a tenir llest el nou dipòsit. En tot cas, la tendència dels últims exercicis és notablement creixent: 103 metres al 2001 i 133,9 metres al 2002.

De manera més detallada, la documentació transferida durant els tres últims anys suma un total de 331 metres lineals. Una mica menys de la meitat correspon a Serveis Econòmics (47 per cent, 156,2 metres); a continuació trobem Obres, Urbanisme i Serveis Públics amb el 24 per cent (78,2 metres) i en tercer lloc hi ha Administració General, amb un 17 per cent (55,7 metres).

TRANSFERÈNCIES ADMINISTRATIVES 2000-2002 (ml)		Percentatge
Contractació	7,9	
Secretaria	1,9	
Personal	5,4	
Arxiu	6,1	
Registre	27,5	
Governació	6,1	
Cultura	0,8	
Subtotal Administració General	55,7	16,83
Alcaldia	15,7	
Subtotal Alcaldia	15,7	4,74
Rendes	47,7	
Recaptació Executiva	26,3	
Intervenció	40	
Tresoreria	40,6	
Aparcaments	1,6	
Subtotal Serveis Econòmics	156,2	47,19
Obres Edificació	66,3	
Activitats	5,4	
Serveis Inspecció	6,5	
Subtotal Obres, Urbanisme i Serveis Públics	78,2	23,63
Polícia Local	20,9	
Subtotal Seguretat Ciutadana	20,9	6,31
Servei Aigües	4,3	
Subtotal Servei Aigües	4,3	1,3
TOTAL	331	100

• Els ingressos extraordinaris: evolució 1992 – 2003

La recepció i tractament de documentació local no administrativa ha estat, des de la posada en marxa del servei d'arxiu al 1992, una de les activitats a les quals s'ha volgut donar més importància. Dos han estat els motius principals que han fet que la tendència hagi estat en aquests deu anys considerablement creixent, tant en quantitat com en qualitat:

1-La gran varietat i flexibilitat de les modalitats d'ingrés (cessió temporal, donació, dipòsit, etc.), que permet ajustar-se molt a les necessitats del donant.

2-La varietat de mitjans i d'espais per a la correcta organització dels documents de què disposa el Servei d'Arxiu, sempre en benefici de la conservació òptima de la documentació i de l'accés públic a la informació continguda, en funció de les condicions d'accés a la documentació que fixa la Llei d'arxius i documents de Catalunya 10/2001 de 13 de juliol.

Entre els ingressos de caràcter extraordinari destaca l'arribada a Lloret d'un dels documents més importants en la història local: el pergami de segregació del terme de Lloret, signat el 14 d'octubre de l'any 1001 pels comtes de Barcelona, el qual fou cedit per l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar gràcies a la mediació de l'arxiver, jurista i historiador, el senyor Josep Maria Pons i Guri, i gràcies també a la gentilesa del doctor Josep Maria Coll i Robert.

2000

—Sr. Carles MACIÀ i ALDRICH: nomenament (f) de Narcís Macià com a tinent de navili (28 de febrer de 1862). Escripura (f) notarial per a l'assegurança del bergantí *Virgen del Rosario* (2 de juliol de 1802). Correspondència (f) particular (1864).

—Sr. Joan SARDÀ i FOREST: cèdules personals familiars (1916 / 1929).

—Sr. Agustí M. VILÀ i GALÍ: diversos exemplars de la revista *Serra d'Or* i del Full parroquial de Lloret de Mar.

—Sr. Pere FIGAREDA i CAIROL: goig a llaor de Santa Cristina, venerada a la famosa capella de Lloret de Mar (1962).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: retrat amb la imatge de Pablo Ruiz Picasso amb barretina catalana, on figura una signatura manuscrita i original de l'artista.

—Sr. Benet ROUSE VALLS: (ad) col·lecció completa de la revista *El Iris* (11 números), editada a Lloret de Mar l'any 1886.

—Sra. Rosa RELAT i LLOVERAS: quadern d'exercicis nàutics (1864 — 1866). Llibre *Varietades por varios autores en prosa y verso*, on es fa un recull de premsa sobre la Guerra de Cuba (1869). Llibre *Programa razonado de un curso de fisiologia* (1871).

—AGRICULTORS DE LLORET DE MAR: fons documental de la Cambra Agrària de Lloret de Mar (ca. 1900 — 1980).

—AJUNTAMENT DE TOSSA DE MAR — ARXIU MUNICIPAL: revista *Turissa*.

—Sr. Joan Baptista BERNAT i SARRÓ: llibre recull d'informació sobre Josep Bernat (f) (1867).

—Sr. Benet ROUSE: programa de la Festa Major de Santa Cristina. Fotografies de Sant Pere del Bosc i de l'ermita de Santa Cristina (f) (1908).

—Sr. Josep Maria COLL i ROBERT: documentació familiar i correspondència (1908 a 2001, amb especial incidència del període 1937-39).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: articles i estudis inèdits, *Escrit i parlat a Lloret 1975-1979; Història de l'APAC 1979-1999; Escrit a Lloret*, volums 5 i 6; passaport de la II República (f); recull de premsa (1926 a 1996).

—Sr. Lluís CANTÍN: cartell i programes d'exposicions de Joan Lloverias; recull de premsa (1952 a 1987).

2001

—Sr. Armand de FLUVIÀ: quaderns i fotografies de les excavacions arqueològiques del Castell de Sant Joan (1964 a 1989): inclou fotografies antigues del castell d'entre 1900 i 1920.

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: dos documents en pergami: un capítol matrimonial de Lleonor Cabanyes i Bonanata Palom (1344) i una escriptura notarial (ca. 1400).

—Sr. Joan DOMÈNECH i MONER: recull d'efemèrides lloretenques (2001).

—Sr. Ramon ALBÀ: permisos de navegació signats pels regidors de Lloret (f) (1764 a 1797); programa de la Festa Major de Santa Cristina (f) (1908); paper moneda d'emissió municipal local amb valors de 50 cèntims i una pesseta (f) (1937).

—Sr. Josep BLANCH: plànols de la Rectoria, quatre unitats, plantes, façanes i seccions (circa 1985; còpia heliogràfica).

—Sr. Hug PALOU i MIQUEL: article *El retaule de Sant Romà de Lloret de Pere Serafi* de Joan Bosch i Vallbona (f) (1998).

—Sr. Josep Maria COLL i ROBERT: documentació i fotografies familiars, correspondència (circa 1900 a 1948); article de Ramon Coll i Rodés (1916); recull sobre Antoni Maria Aragó i Cabañas (1920 a 1981); documentació diversa (f) (1664 a 1671).

—Sra. Maria del Carme CARLES i BONHOME: factures i documentació d'activitats comercials i professionals de Joan Carles i Comas, Salvador Burcet i els germans Bonhome (1932 a 1958).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: invitació a un banquet en honor a Pau Casals a París (1956).

—Srs. Leopold RODÉS i DURALL i Elisa RODÉS i CASAS: article biogràfic sobre Francesc Campderà i Camín signat per Joaquim Botet i Sisó com a article per a la revista *El Porvenir* de Lloret (1897).

—Sr. MAHESO: títol de mestratge d'obres de Joan Lluhi i Rissech (f) (1868).

—Sr. RODÉS: protocols notarials diversos (1854 a 1902).

—Sr. Jordi MONTAVA: diversos articles signats pel mateix donant i publicats a la revista de modelisme i maquetisme naval *Barcos M / R* (f) (2001).

—Sr. GALÍ: cartell propagandístic de la campanya del referèndum sobre l'Estatut de Catalunya (f) (1931).

—Sr. FAURIA: fons de protocols notarials de la família Fauria-Guinart (1677 a 1874).

—Sr. Josep SARRATS: paper moneda d'emissió municipal local, quatre unitats (1937 i 1938).

—Sr. Manuel BERNAT i TYMEN: fons de la clínica mental Torre Campderà (ca. 1910-1987). Fons patrimonial de la família Bernat, on s'inclouen 6 documents en pergami (1308 / 1958).

2002

—Sra. Maria Assumpció COMAS i MORE: col·lecció de programes de festes i publicacions locals de Lloret (1980 a 1990).

—Sr. Carles MACIÀ i ALDRICH: dos volums inèdits elaborats pel mateix donant amb els títols *Macià, 500 anys d'història* i *Aldrich, 500 anys d'història* (2001).

—Sra. Maria Assumpció COMAS i MORE: fons documental de la raó social *Pujal Hermanos*, dedicada a la manufactura de suro (1864 a 1927).

—Sr. Carles MACIÀ i ALDRICH: volum complet de la revista *La Il·lustración Española y Americana* de Madrid corresponent als números publicats l'any 1884.

—DESCONEGUT: article biogràfic i còpia compulsada del certificat de naixement del pintor lloretenc Agapit Vidal i Salichs (2001).

—Sr. Josep Maria RAMÍREZ i BURGADA: còpia a ploma sobre paper vegetal de la il·lustració al·legòrica de Lloret provinent dels goigs de la Creu de Sant Pere del Bosc original d'Enric Monserdà, 1898 (2002).

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: imatge del retaule major de l'església parroquial de Sant Romà abans de la destrucció de la Guerra Civil i de la reforma modernista de Bonaventura Conill (circa 1910; fotocòpia en color. Inclou un croquis de la situació de les capelles i les imatges religioses cap al 1885).

—Sr. Jordi ARPÍ: fotografies; correspondència; estampes religioses; full de paper amb dibuixos de flors (1900 a 1954).

—Sr. Carles MACIÀ i ALDRICH: participacions en la construcció del vaixell *Nuestra Señora del Rosario* del patró Salvador Palau de Cadaqués (f) (1845 a 1848).

—Sr. Guillem PAILHEZ i PADULLES, (a) SANDERÉ: fons documental del mateix donant, músic i compositor de sardanes, format per partitures, gravacions i llibres (1900 a 1988).

—Sr. Manel BERNAT i TYMEN: acta del concurs convocat per l'Associació d'Obrers i Administradors de la Capella i Béns Associats per a la concessió del servei del santuari de Santa Cristina (1933). *Història del santuari de Santa Cristina de Lloret de Mar*, recull inèdit d'articles dels estudiosos Joaquim Botet i Sisó i Josep Galceran (1933).

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: col·lecció de la revista *Gaceta Numismática* de Barcelona (1982 a 2001).

—Sr. Jordi MONTAVA: articles del mateix donant publicats a la revista de maquetisme i modelisme naval *Barcos R / M* (f) (2002).

—ARXIU MUNICIPAL DE TOSSA DE MAR: mapa excursionista i turístic *Costa Brava I* (Blanes, Lloret i voltants), Editorial Alpina de Barcelona (1973); guia turística i comercial *Lloret de Mar 1983*.

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: prospecte promocional turístic *Lloret de Mar, Costa Brava* (circa 1955).

—Sr. Agustí Maria VILÀ i GALÍ: llibre de còpies del capità Antoni Vilà i Balmanyà (1800 a 1893; còpia digitalitzada).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: recull d'articles *Escrits de joventut 1930-1934*; llibre *Els cartells del PSUC 1976-1988* (1990); recull d'articles *Activitats públiques i municipals* (1979 a 1982).

—Sr. Carles CARBONELL i GONZÁLEZ: activitats escolars d'ensenyament primari i secundari (1978 a 1987).

—Sr. Francesc POSES i CLAVEROL: prospecte promocional de l'exposició d'aquarel·les del mateix donant esdevinguda a la Casa de la Vila (1980).

—Sr. Joan DOMÈNECH i MONER: col·lecció de cartells i prospectes promocionals de cant coral, activitats culturals i festes (1935 a 1988).

—Sr. Agustí Maria VILÀ i GALÍ: article periodístic del míting de Solidaritat Catalana esdevingut a Lloret (f) (1906).

—Sr. Joan SALA i LLOBERAS: estudi inèdit *La pesca a Lloret 1940-1975. Teranyines i arts de platja* (1993).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: llibre *Don Quijote y Sancho*, de Jesús Guisa y Azevedo (1984); llibre *Germinal Blues. Souvenirs de tournage* de Benoît Barbier (1993).

—Sr. Joan RONDON i VIDAL: dibuixos a ploma de la Torre Campderà i els voltants (f) (1981).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: recull d'articles propis i aliens sobre la Guerra Civil i l'exili; col·lecció de fotografies (1938 a 2002).

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: fons documental familiar, diverses capses (circa 1920 a 1980).

—Sr. Josep M. COLL i ROBERT: Fons documental de 14 pergamins i 3 documents en suport paper (1348 /1628).

2003 (primer semestre)

—Sra. Carme JORDI: activitats escolars d'ensenyament secundari (1984 a 1986).

—Sr. Germinal ROS i MARTÍ: recull d'articles i escrits (1991 a 1999).

—Sr. Antoni MAS BOU: programa del concert de presentació de la cobla Marina a Lloret (f) (1977).

—Sr. Sebastià RUSCALLEDA: article sobre l'elaboració d'una biografia de Francesc Camprodon del donant mateix publicat a la revista *Actual* de Blanes (f) (2000).

—Sr. Josep Lluís BORDALLO: reportatge fotogràfic de l'exposició sobre tril·lers i venda ambulants (1993).

—Sr. Agustí Maria VILÀ i GALÍ: rebut de quota de soci de la Cambra de la Propietat Urbana de Girona a nom de Josepa Coll i Pal (1964).

—Sr. Joan Pau ROMANÍ: còpia del manifest contra la Guerra de l'Iraq llegit a la plaça de l'Església de Lloret durant una concentració el 15 de febrer de l'any 2003.

—Família BORDALLO i CIURÓ: recull de premsa (1963 a 1970); sobre amb segells del Mil·lenari de Lloret (1966); opuscle promocional de l'exposició *La premsa a Lloret de Mar* de Joan Domènech i Moner (1990).

—Sr. Àngel MARTÍNEZ i de LAGUARDIA: prospecte de promoció turística *Lloret de Mar* (1952); felicitació de Nadal dels escolans de l'església de la Mare de Déu de Betlem de Barcelona amb poesies de Jacint Verdaguer (circa 1890; còpia facsímil); goigs, quatre unitats (1635; fotocòpia); mapa de les rieres del terme de Lloret (sense data; còpia facsímil); diversos números de la revista *Aires Lloretencs* (1933 a 1935); prospecte promocional del *Night-club El Cortijo* (1970); commemoració de l'1 de maig i de l'estada de Jacint Verdaguer a Lloret, text dramatitzat (2003); exposició *Goigs de Verdaguer*, articles sobre la capella de la Mare de Déu de Gràcia publicats per Ramon N. Comas a la revista *La Il·lustració Catalana* de Barcelona (f) (1908).

—Sr. Joaquim CÓRDOBA: recull de premsa (1948).

—Sra. Roser MARTÍNEZ i MAS: *La pràctica de la cirurgia al segle XVII. El cas de diversos metges de Lloret*, treball universitari inèdit (2003).

—Sr. Miquel BUIXEDA: diversos articles sobre Lloret publicats a la revista *La Costa Brava* (f) (1921).

—Sr. Narcís FIGUERES: article sobre Lloret dins de l'*Atlas literari de les terres gironines – La Selva* (2003).

—Sr. Joan DOMÈNECH i MONER: col·lecció de cartells d'esdeveniments culturals, esportius i promoció turística local (1965 a 1980).

—Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar: document en pergami de segregació del terme de Lloret del de Maçanet signat pels comtes de Barcelona el 14 d'octubre de l'any 1001.

L'organització dels fons documentals

Després d'haver ingressat un determinat fons en aquest servei d'arxiu, és quan s'inicia el procediment de conservació, estudi, organització i descripció del fons. Evidentment, no tindria cap sentit la conservació d'un fons si, paral·lelament, no s'estructura la informació que conté i es posa al servei de les persones que vulguin consultar-lo.

El Quadre de Fons d'aquest servei d'arxiu està estructurat d'acord amb les orientacions donades pel Servei d'Arxiu de la Generalitat de Catalunya. Per això, els diferents fons que es conserven als dipòsits del nostre arxiu estan classificats de la manera següent:

Fons de l'administració municipal

Fons judicial

Jutjat de Pau.

Fons d'institucions

Hospital de Lloret.

Torre Campderà.

Fons religiosos

Sant Pere del Bosc.

Confraria de Santa Cristina.

Parròquia de Sant Romà.

Fons patrimonials

Família Tomàs-Maig.

Família Conill.

Família Sardà — Forest.

Família Guinart- Ball-Ilatinas — Xiberta.

Família Conill — Durall — Surís.

Família Coll.

Família Macià.

Família Bernat.

Família Guitart.

Família Rodés.

Família Rodés — Durall.

Família Sala i Maig.

Fons personals

Jesús Pau i Soler.

Germinal Ros i Martí.

Mossèn Pere Torrent.

Agustí Font Surís.

Canonge Domènec.

Pau Conill

Victor Conill.

Fons d'entitats i associacions

Casino Industrial.

Casino Lloretenc / Club Marina Casinet.

Confraria de pescadors / "La Trenyina".

FET y de las JONS.

Cambrà Agrària.

Centre Catòlic.

Socors Mutus "Sant Sebastià".

Centre d'Unió Republicana.

Cooperativa Obrera de l'Edificació.

Fons comercials i d'empreses

Sociedad cooperativa Unió Lloretense.

Col·leccions factícies

Pergamins.

Cartells i fullletons.

Fons i col·leccions d'imatges.

Cartes nàutiques.

Microfilms

Goigs.

Hemeroteca local

Biblioteca auxiliar

diferents àrees administratives i l'impuls ferm dels responsables polítics. Tot i que aquest projecte no es va tirar endavant, sí que es va produir un avenç important en la gestió global del servei d'arxiu ja que, a partir del programa informàtic *File Maker Pro*, es va elaborar una aplicació informàtica per tal d'aconseguir una gestió global de la informació, de les dades i de la documentació que ingressava als dipòsits de l'arxiu.

Aquesta aplicació informàtica, que hem batejat amb el nom de GIDAM, ha estat elaborada pel mateix Servei d'Arxiu Municipal i, per tant, pateix els defectes de no haver estat executada per tècnics informàtics, amb les conseqüents deficiències: manca de velocitat, límit de capacitat, necessitat de millorar les interconnexions... Però, no obstant això, ens procura les necessitats més importants des del punt de vista de la gestió del servei d'arxiu:

1. Controlar, gestionar i obtenir llistats dels quadres de gestió del sistema: quadre de les unitats administratives, quadre de les sèries documentals, quadre de classificació, quadre d'avaluació i quadre d'accés.
2. Automatitzar les transferències documentals.
3. Obtenir el full de transferències documentals.
4. Registrar la documentació eliminada.
5. Controlar la descripció dels documents i dels expedients a partir del quadre de les unitats administratives i de les sèries documentals.
6. Elaborar l'inventari detallat de la documentació que es conserva a l'Arxiu Central.
7. Gestionar i controlar les consultes i préstecs de documentació.
8. Obtenir llistats de les recerques efectuades.
9. Obtenir llistats dels préstecs pendents fets per les unitats administratives.
10. Controlar la descripció d'altres suports documentals: imatges, pergamins, microfíxes, fitxers informàtics, cartells, biblioteca auxiliar...

Actualment, disposem de més de 40 bases de dades, interconnectades, que inclouen la descripció de diferents fons arxivístics. A cadascuna de les bases hi ha diferents camps d'informació: assumpte, interessat, dates extremes, adreces... que permeten la recuperació ràpida de la fitxa descriptiva d'un document i, en conseqüència, la localització immediata de l'expedient a través de les referències topogràfiques. A partir d'aquesta aplicació, el servei d'arxiu disposa de més de 50.000 registres de documents i expedients amb dades informatitzades que, evidentment, faciliten el control i la recuperació de qualsevol unitat documental.

Enguany, s'està procedint a una revisió detallada d'aquesta aplicació per tal de millorar la seva presentació i per tal d'actualitzar les dades i els camps informàtics amb l'objectiu que, a mig termini, bona part d'aquesta informació pugui ser consultada a través d'internet.

La informatització de les dades: l'elaboració de l'aplicació informàtica GIDAM

L'any 1995, des del servei d'arxiu es va decidir estructurar diferents propostes per tal d'avançar en la implantació d'un sistema de gestió de documents. Amb aquest objectiu es van plantejar dues línies de treball: d'una banda, l'anàlisi de l'organigrama, les funcions i les sèries documentals que generaven les oficines municipals, i, de l'altra, l'elaboració d'una aplicació informàtica que permetés el control automatitzat de tot el circuit documental: l'etapa activa, semiactiva i inactiva. Però aquest ambiciós projecte requeria la coordinació i supervisió de

De Torre Llunàtica a Torre Campderà

Vista general de l'edifici de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM. Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.49. Autor: desconegut.

“¿Dónde empieza la anormalidad? Ciertamente es que no existe la línea divisoria o frontera que nos señale tal demarcación. Pero sabemos por definición, que se sitúa exactamente, donde comienza la incompatibilidad del hombre con el medio”.

Dr. Manel Bernat Carreras “Algunas nociones psiquiátricas” 1956

“Todo el mundo concibe sin esfuerzo que quien sufra una predisposición a enfermedades respiratorias, o cardiovasculares, o hepáticas debe recurrir a regímenes de reposo y de alimentación y a climas y a alturas convenientes en establecimientos adecuados. En cambio, a todo el mundo le viene cuesta arriba hacerse a la idea de que quienes están predispuestos a un desequilibrio psíquico deben, asimismo, precaverse convenientemente, tomándose un descanso, y, si es preciso, un retiro, que les defienda contra una posible agresión del medio, o de un exceso de trabajo o de la diaria lucha, que pueda hacer tambalear su equilibrio psico-nervioso.”

Dr. Manel Bernat Carreras, *En reivindicación de un método*, 1953

La tasca mèdica, social i humanitària que es portà a terme des de Torre Campderà, al llarg de gairebé un segle i mig, va ajudar a cobrir un buit importantíssim pel que fa a la salut mental de les persones, no només de Lloret, sinó d'arreu de pobles de Catalunya i eventualment de països estrangers. Cal no oblidar episodis de la nostra història de la qual podem sentir-nos més que orgullosos.

L'any 1844 el doctor Francesc Campderà i Camin va fundar a Lloret de Mar un dels primers centres privats d'Espanya destinats a acollir malalts mentals: Torre Llunàtica. Posteriorment, i al llarg de tres generacions, aquest establiment va continuar exercint la seva activitat sota el nom de Torre Campderà, fins a la seva fi, l'any 1988. Des del primer moment, el centre —situat en un emplaçament idoni, amb excel·lents vistes sobre el mar i sobre el poble— va ser dissenyat evitant tot allò que pogués donar sensació de clausura, reclusió i de privació de llibertat, donant al conjunt d'edificis i jardins un caire d'allò més agradable, digne de qualsevol espai de lleure o de descans. I és que Torre Campderà estava envoltada d'arbres, vinyes, plantes, fins i tot tenia una petita cascada al jardí.

Jardins de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM.
Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.36. Autor: desconegut.

Dues són les virtuts que reconeixia el doctor Manel Bernat —últim director d'aquesta clínica mental— a la història de Torre Campderà. Per una banda, la continuïtat d'una mateixa família (que residia en el mateix centre) en la direcció i administració del sanatori i per una altra, l'aplicació d'un mètode: la psicoteràpia, la qual considerava la base de tot tractament i element decisiu de l'èxit o el fracàs. El tractament que rebien els malalts s'ajustava individualment a les necessitats de cada pacient. Els interns sortien de manera regular a passejar per les rodalies i, aquells que estaven més bé, fins i tot sortien acompanyats per algú a visitar famílies del poble o a fer altres activitats com anar a pescar o a caçar.

Jardins de la Torre Campderà. Ca. 1935. Procedència: SdAMLLM.
Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.43. Autor: desconegut.

Imatge de l'interior d'un dels lavabos de la Torre Campderà. Ca. 1935.
Procedència: SdAMLLM. Fons Torre Campderà. S.T. 71.5.32. Autor: desconegut.

A l'Arxiu Municipal de Lloret es conserven llibres d'històrics clínics d'aquest centre. Els més antics daten de 1910 a 1920, i uns altres de 1930 a 1941, tots ells separats en llibres d'homes i de dones, segons els canons marcats per l'època. Els casos més repetits són l'esquizofrènia i la paranoia. A partir de l'any 1984 ja trobem un detall més exhaustiu de les malalties. Així, podem apreciar toxicomanies (amb un nombre molt elevat d'ingressos voluntaris per part de joves de menys de 30 anys), psicosis, psiconeurosi, brots psicòtics, demència senil, esquizofrènia paranoide, trastorns de personalitat, alcoholisme crònic, crisis depressives profundes, deliris persecutoris crònics, depressions nervioses, esquizofrènia juvenil, intents d'autòlisi, depressions endògenes i, específicament en dones, nombrosos casos d'oligofrènia i anorèxia nerviosa. També tenim coneixement de les anotacions relacionades amb el motiu de sortida del centre dels pacients: "per fuga", "per trasllat", "per defunció", "per sortida sense avís previ" o "per sortida voluntària". Una altra cosa molt més complicada era la sortida del centre per curació. El doctor Bernat explica en els seus articles que la tornada a casa ("el salto al ring de la vida del enfermo que ya no lo es") és una qüestió crucial, ja que la persona retorna a l'ambient que va ser testimoni, si no la causa, del desenvolupament de la seva malaltia.

El sistema emprat quan ingressava un nou malalt va anar variant molt al llarg del temps. Només ens resta el testimoni dels últims anys, és a dir, el testimoni directe dels escrits del doctor Bernat. Ell explica que inicialment albergaven vint-i-cinc pacients i que només disposaven de medis de contenció físics rudimentaris. Això feia que, en un primer moment, la convivència amb els malalts no fos gaire agradable donat que escenes espectaculars i violentes eren habituals. A partir dels anys 30, i amb la inserció al centre psiquiàtric de noves tècniques mèdiques, es va aconseguir que el pacient esdevingués d'entrada molt més permeable a l'acció dels metges i conseqüentment a la psicoteràpia. Una de les premisses bàsiques del doctor Bernat era que no s'havia d'estudiar les malalties sinó els malalts. D'aquesta manera el tracte exquisit i el respecte que se'ls oferia, aviat era imitat pels mateixos pacients i s'aconseguia crear un clima similar al que hi podria haver en qualsevol hotel de repòs o balneari. Aquest fou l'esperit imperant en la història de Torre Campderà.

Laura Bertran Fontserè
Regidora de Cultura

TREBALLS ELABORATS AMB DOCUMENTACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL

L'evolució dels usos i aprofitaments a les platges de la Costa Brava. De l'espai productiu a l'espai d'oci.

Autora: Clàudia Riera Raaymakers

Memòria de recerca per a l'obtenció de la suficiència investigadora
(Doctorat de Medi Ambient, Universitat de Girona)

Tutora: Rosa Maria Fraguell Sansbelló

Descripció del treball

L'objectiu principal d'aquesta memòria de recerca ha estat l'anàlisi de l'evolució experimentada pels usos i aprofitaments a les platges de la Costa Brava des de l'aparició del turisme, fenomen trasbalsador que hi va implicar canvis profunds tant funcionalment com morfològicament. De ben cert, tot i que molts d'aquests canvis es van traduir en innumerables beneficis, especialment de caire econòmic; paral·lelament van comportar també importants impactes socials i ambientals; que ens han acabat privant, en un reduït interval d'escassament 50 anys, de gran part de la bellesa i singularitat d'un espai tan privilegiat com és la Costa Brava, i en especial, de les seves platges.

La decisió d'enfocar la recerca des del punt de vista dels usos i aprofitaments ha estat motivada pel fet que aquests són conseqüència, i per tant indicadors directes, dels processos econòmics i socials que tenen lloc en un territori, a la vegada que en

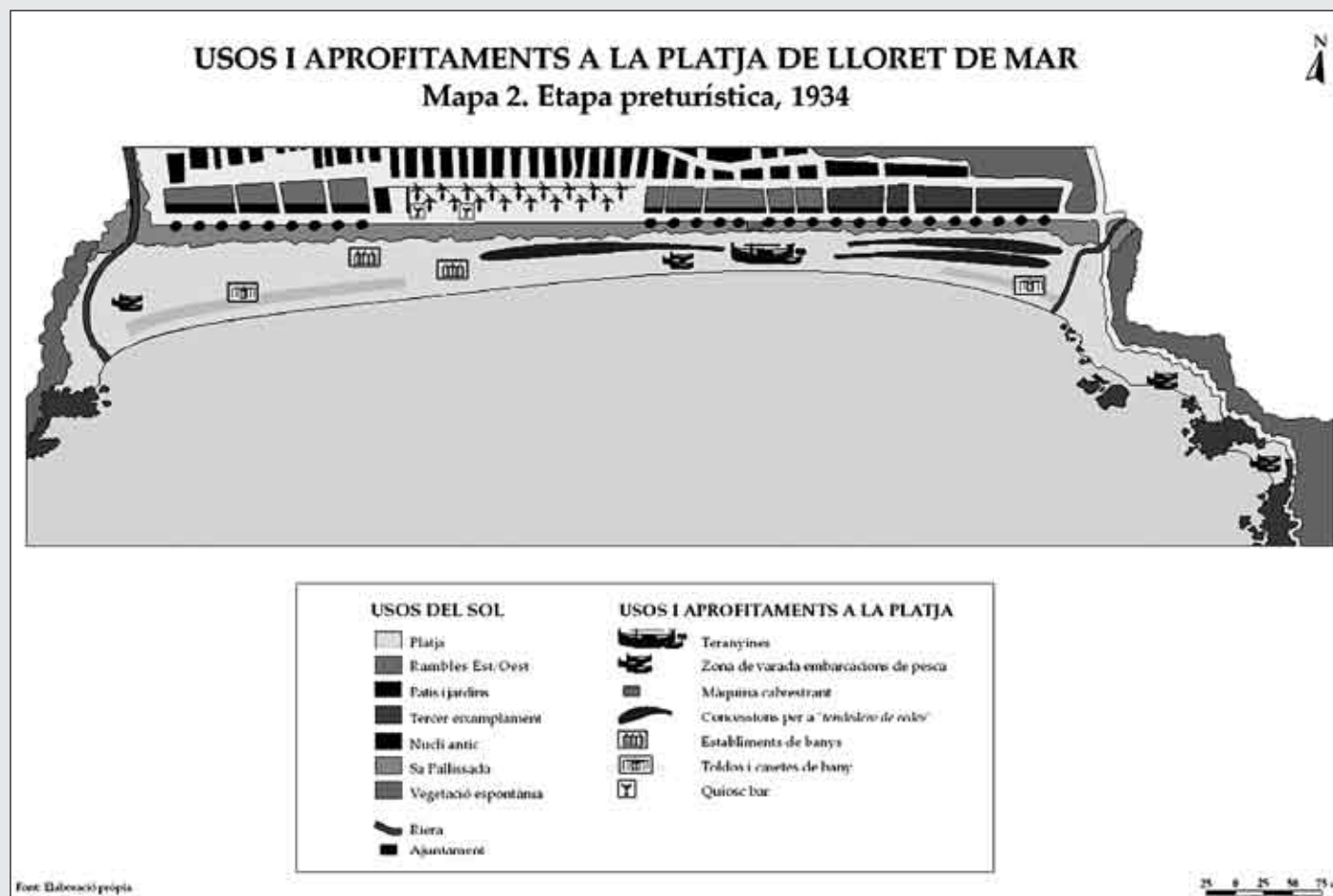
són també la seva plasmació territorial, la seva materialització en un espai i lloc concret, i conseqüentment, seran els responsables físics dels canvis produïts, els veritables generadors d'impactes, tant positius com negatius.

Per aquesta raó, l'estudi de la magnitud i tipologia dels usos i aprofitaments que tenen lloc en un territori dinàmic i en contínua evolució, com són les platges, es configura com un bon instrument explicatiu tant de les possibles causes que han propiciat aquests canvis (processos socioeconòmics d'abast territorial superior) com de les conseqüències directes sobre la integritat física d'aquests espais.

Estructura del treball

La memòria de recerca ha estat estructurada en quatre parts.

D'aquesta manera, comprèn una primera part que engloba els capítols introductoris (qüestions formals i marc teòric); una segona que inclou l'estudi a un nivell més general de l'evolució seguida pels usos i aprofitaments a les platges de la Costa Brava al llarg de quatre períodes, concretament l'etapa d'antecedents (fins a finals del segle XIX), l'etapa preturística (finals del segle XIX-1950), l'etapa fordista (1950-1985) i l'etapa postfordista (1985 fins a l'actualitat); una tercera part, en la qual s'analitzen més detalladament dos casos empírics contrastats, **la platja de Lloret de Mar** i Sa Riera (Begur), i, finalment, una quarta part que correspondria a les conclusions.

En el cas de la part empírica, en la qual s'inclou el capítol dedicat a la platja de Lloret, es va procedir a la determinació del conjunt d'activitats que es desenvolupaven a la platja per a cadascun dels períodes analitzats (des de les drassanes i usos portuaris i pesquers fins als ja omnipresents serveis de temporada); informació amb la qual es van elaborar quatre mapes temàtics, en els quals a més es va fer constar l'evolució urbana de la primera franja marítima.

Documentació consultada de l'Arxiu Municipal de Lloret de Mar

Per a l'elaboració del capítol corresponent a la platja de Lloret, però també per a l'obtenció d'informació de caire més general que pogués ser inclosa en la segona part, es va fer a l'Arxiu de Lloret de Mar un buidatge exhaustiu de tota la documentació relacionada amb aquesta platja. Bàsicament:

- *Expedients d'usos i serveis de temporada a les platges*, documents clau per a la determinació de la presència i localització d'aquests serveis (*xiringuitos*, patins, hamaques...)
- *Plans generals d'ordenació de les platges i plans d'usos i serveis*. La consulta d'aquests plans ha estat també de molta importància. Els Plans generals d'ordenació de les platges són plans integrals de regulació d'aquests espais, en els quals es preveuen aspectes tan diversos com les actuacions urbanístiques (accessos, zones verdes, obres a realitzar), ordenació i zonificació dels usos, aspectes socials i turístics, activitats permeses... Els Plans d'usos i serveis, molt més recents, tenen per objecte la regulació dels usos i serveis de temporada, seguint les disposicions establertes al Pla general d'ordenació.
- *Plànols i altres documents cartogràfics del municipi*, representatius dels diferents períodes estudiats, que han estat d'especial utilitat per a la determinació de l'àrea urbanitzada i usos permanents.

– *Documents gràfics*, especialment fotografies d'època.

– *Bibliografia local*

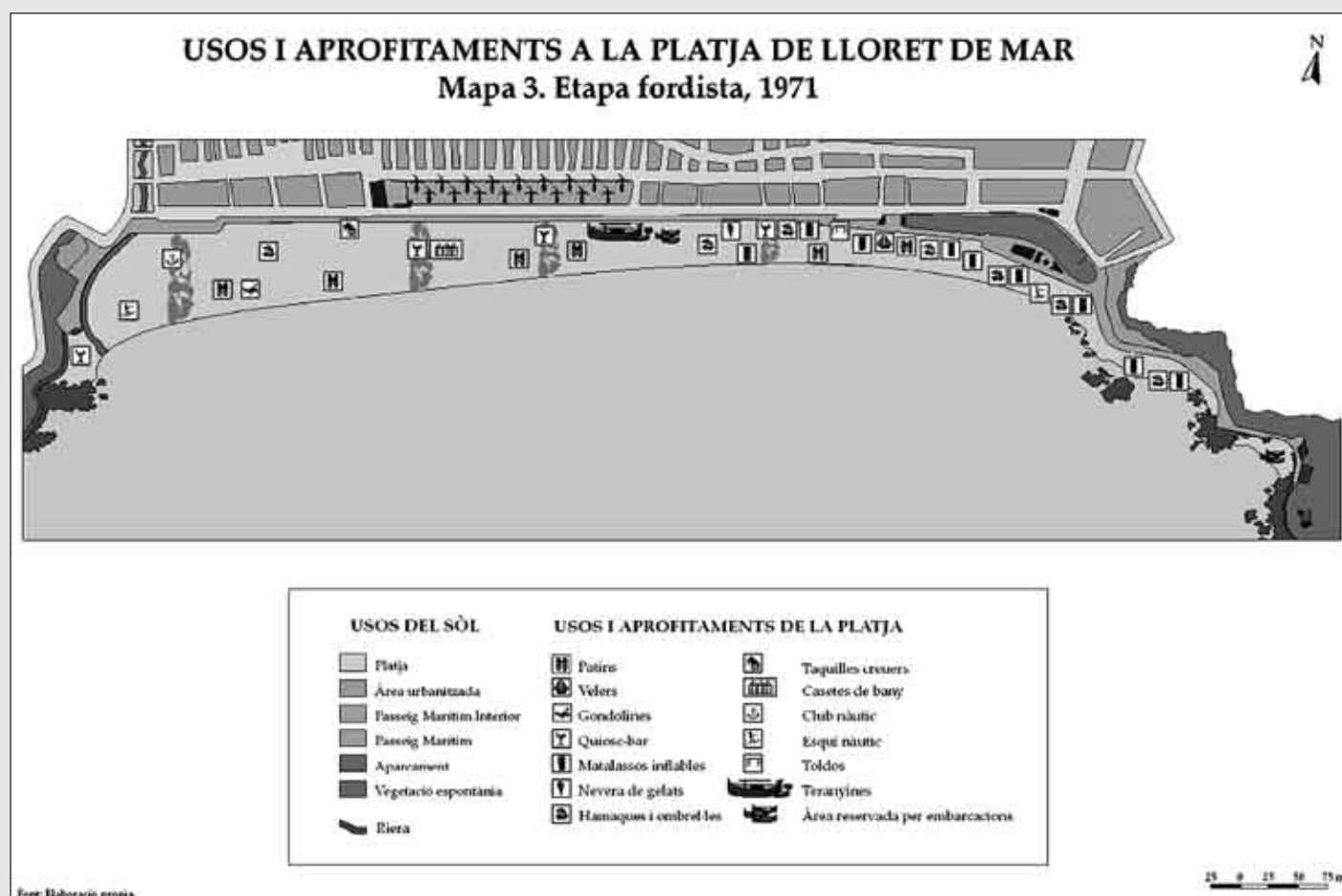
Conclusions

Els usos i aprofitaments a les platges de la Costa Brava han experimentat una transformació important des de finals de segle XIX, motivada per la progressiva desaparició de les activitats que hi havien tingut lloc tradicionalment i per l'aparició dels usos turístics. Aquesta transformació comportarà una nova visió de la platja, que passarà de ser considerada com a pur espai productiu, espai de suport en el que tenen lloc tot un conjunt d'oficis tradicionals, a un gran espai d'oci, en el qual el lleure passarà a tenir un paper protagonista: prendre el sol, banys de mar, activitats complementàries...

Aquesta transformació serà especialment evident en el cas de la platja de Lloret de Mar, que es caracteritzarà per una elevada activitat durant tots els períodes considerats, tant durant el segle XIX, gràcies a la navegació i el comerç amb Amèrica com al llarg de tot el segle XX, en el qual al principi conviuran usos tradicionals com la pesca amb els primers estivejants, entrant, però, posteriorment en conflicte amb l'arribada del gran boom turístic, moment a partir del qual passarà a ser ocupada totalment per a usos recreatius.

Aquest procés comportarà paral·lelament un canvi profund de tota la façana marítima de Lloret. D'aquesta manera, l'edificació al llarg de tota la platja i també dels extrems (Sa Carabera i Sa Caleta), la pèrdua de l'espai dunar a primera línia (Sa Pallissada), la canalització i cobriment de les rieres, la construcció del Passeig de mar..., acabaran comportant la total artificialització d'aquesta platja, amb la consegüent degradació i pèrdua de l'espai natural originari.

Clàudia Riera Raaymakers

El fons comercial de la companyia Moragues de Valls i Lloret de Mar

El mar al llarg de la història ha estat una via de comunicació i de comerç, la relació dels pobles del Mediterrani entre sí ha estat intensa i els documents dels arxius en són un testimoni, siguin de naturalesa pública o privada. Els arxivers tenim l'obligació de donar-los a conèixer als usuaris, i més quan els fons són d'un abast geogràfic supralocal, com és el cas que exposarem d'una manera breu.

El fons Moragues, conservat a l'Arxiu Històric de Tarragona, pel seu contingut es pot qualificar de patrimonial i comercial. L'origen econòmic de la nissaga s'articula sobre una botiga i fàbrica de teixits que tenen a Valls en el segle XVIII, que poc a poc diversifica les seves activitats. Aprofitant les compres de roba en els mercats europeus de retorn els vaixells transporten productes agraris del Camp de Tarragona, el Penedès, el Priorat, la Conca de Barberà i altres comarques del sud (País Valencià) com el vi i l'aiguardent, fruits secs (avellanes, ametlles, garrofes), oli, cereals, llegums, llimones i importen també dels països nòrdics pesca salada, fusta per al botam, ferro, etc. D'Amèrica embarquen productes colonials (cotó, cuir per a soles de sabates, carn salada, xocolata...). De Valls es traslladaren a la ciutat de Tarragona en inaugurar-se el port, i durant la Guerra del Francès emigraran a les Illes Balears (Maó) per qüestions de seguretat, des d'on continuen amb les operacions mercantils d'Ultramar. Fruit de les estratègies matrimonials hereten un important patrimoni de terres que exploten per a administració. Les matèries primeres (verema, grans, olives) les obtenen abundantment a través de les concessions periòdiques d'arrendaments de rendes senyoriales d'arreu del Principat, Aragó i altres zones peninsulars (jurisdiccions del duc de Medinaceli, duc d'Híjar, marquès de Barberà, marquès de Mortara, bisbats, novè decimal); ells mateixos les transformaran i comercialitzaran, aconseguint així un elevat valor afegit. Així mateix, subministren provisions, uniformes i sofra a l'exèrcit espanyol, tot i les dificultats que tindran a cobrar-ne l'import.

L'extensió del fons és gran, 92 metres lineals, i la seva cronologia àmplia (s. XV-XX), però en l'aspecte mercantil se centra bàsicament en el primer terç del mil huit-cents. Dins la secció de correspondència s'han salvaguardat els llibres copiadors de cartes trameses des de diferents ciutats, com Valls (1765-1848), Tarragona (1805-1823), Maó (1810-1813), Barcelona (1814-1840) i Madrid (1814-1822). Les cartes rebudes les tenim d'una manera regular des de 1773 fins al 1854. Els Moragues en ocasions formaren societat amb altres negociancs com per exemple Huguet-Dupré, de Barcelona o el francès Pierre Alegre. La crisi del conflicte bèl·lic els afectarà de gran manera, no només per l'aturada del comerç sinó per la impossibilitat de percebre els delmes que havien ja contractat, la qual cosa els portarà a emprendre llargs i costosos plets judicials amb l'administració i particulars.

Fins ara han estat pocs els investigadors que hi han dedicat atenció; solament destaquem les aportacions d'Agustí Segarra, Enric Olivé i Francesc Valls. La lentitud del buidatge es veu plenament recompensada per la riquesa i qualitat del seu contingut.

A tall d'exemple i referint-nos a Lloret de Mar comentarem alguns embarcaments signats per patrons lloretencs de finals del segle XVIII i primeres dècades del següent, a veure si algun investigador s'anima a estudiar-los. L'any 1793 Narcís Macià, de Lloret, fa escala a Salou per carregar en el seu llongro *Nuestra Señora del Rosario* dos mitges bótes de vi negre del comerciant reusenc Pau Nadal, a fi de deixar-les a Cadis. El 1800, Pius Durall, capità del llongro Sant Antoni de Pàdua, quan és a Cadis recull tres sacs amb tres mil pesos forts de plata de "nueva estampa" per lliurar-los a la companyia Asols Sagristà de Tarragona, i en la seva absència a la casa Moragues.

Dos anys després Antoni Surís fa escala al port de Tarragona en viatge cap a Cadis per fer-se càrrec de 40 bótes de vi negre (de les quals deu són mitges) i cent d'aiguardent, meitat prova d'Holanda i meitat prova 58%. El 1807 el llaüt de

Sebastià Bofill, Sant Antoni de Pàdua, ancora a Tarragona per rebre 150 canes de fusta de roure amb 2132 dogues llargues per fer bótes ("pipes" en el llenguatge de l'època) amb destinació a València. El mateix any Jaume Macià transportava en el seu llaüt Sant Antoni 60 bales o "fardos" amb 75 quintars de bacallà a compte de Fidel Moragues i fill, cap a Castelló de la Plana. El 1808 Joan-Baptista Conill amb el llaüt Sant Francesc de Paula s'atura a Tarragona per agafar 30 bótes d'aiguardent i cent sacs d'avellanes amb closca per descarregar-les a Màlaga, en la referida data, Joan Mataró Macaia de Lloret trasllada des del port de Cadis al de Tarragona 68 quarteres de cotó. Són abundants els coneixements de patrons de Blanes, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Arenys de Mar, Canet, el Masnou, Mataró.. amb carregaments d'aiguardent, vi, feixos de rodells de fusta i ferro per a la construcció de bótes, cereals, taps de suro i altres mercaderies per deixar-los en diferents indrets del litoral català (Barcelona, Sitges, Vilanova i la Geltrú), valencià (Benicarló) o andalus.

Els fons complementaris de l'AHT per a la història dels intercanvis marítims són les diverses notaries de Marina. La de Tarragona desgraciadament es destruí durant

Full d'embarcament signat pel patró lloretenc Pius Durall, amb data 1 de juny de 1800. Procedència: Arxiu Històric de Tarragona. Fons Moragues. Ref^a 1499.

el setge de les tropes de Napoleó Bonapart i s'inicia el 1812; els seus regents són els notaris Josep M. Cortadelles (1812-1838), Joaquim Cortadelles (1839-1854) i Ignasi de Vilamala (1867-1874). Tortosa, per la seva condició de capital de la subdelegació de Marina, també tenia una escrivania, els llibres de la qual abasten de 1762 fins la segona meitat del segle XIX amb algunes interrupcions. Torredembarra i Altafulla igualment disposaven d'aquesta notaria especial, però només se n'han conservat dos volums (1798-1800).

Altres ciutats on l'historiador pot desplaçar-se a la recerca dels manuals de Marina són Vilanova i la Geltrú (1752-1786), Sitges (des de 1753), Barcelona (molt deteriorats per l'acció de la humitat (AHPB), Mataró (alguns avui encara a l'ACA) i per les poblacions de la costa empordanesa i selvatana, Girona (AHG), Santa Coloma de Farners, la Bisbal i Figueres (les tres darreres en els respectius arxius comarcals).

Nota: Per a una major facilitat de consulta, l'Arxiu Municipal de Lloret disposa de diverses còpies de documents procedents del fons Moragues que poden donar la idea de les possibilitats d'estudi. A Tarragona també haurem de visitar l'Arxiu Central del Port, que depèn de l'autoritat portuària.

Josep M.T.Grau i Pujol
Arxiver

Si us interessa rebre el Butlletí "Sesmond" a casa vostra, fotocopieu aquesta butlleta, ompliu les dades i feu-nos-la arribar a l'adreça següent:

Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar
C. Josep Lluhí, 24, 1r
17310 LLORET DE MAR

NOM I COGNOMS _____

ADREÇA _____

CP _____

POBLACIÓ _____

TELÈFON _____

a/e _____

SIGNATURA

Les vostres dades s'incorporaran a un fitxer automatitzat del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar creat exclusivament per a la tramesa del butlletí Sesmond. El SdAMLLM no cedirà a tercers cap adreça de correu electrònic ni informació de caràcter personal enregistrada a la seva base de dades sense autorització prèvia de la persona a la qual fa referència aquestes dades.

D'acord amb la *Ley orgánica 15/1999 de 13 de diciembre, de protección de datos de carácter personal*, us informem que totes les persones inscrites en aquest fitxer tenen la possibilitat d'exercir en qualsevol moment els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició de les dades de caràcter personal. Aquesta comunicació pot fer-se per correu electrònic: arxiu@lloret.org o per correu postal a l'adreça de l'arxiu.

Atenció!! Ja teniu tots els llibres de la col·lecció *Es Frares*?

Per tal de facilitar la difusió de la història local entre les entitats, associacions, institucions, empreses i ciutadans, us donem l'oportunitat d'adquirir l'edició completa de la col·lecció *Es Frares* (set volums), pel preu de: 100 €

Adreueu les vostres peticions al Departament de Cultura de l'Ajuntament (Tel. 972 36 18 00). Si només us falta algun número, aquesta és la llista de preus:

1. *El cementiri de Lloret de Mar.*

Núria Alcoy. Preu: 21 €

2. *La marina mercant de Lloret de Mar, segles XVIII i XIX.*

Agustí M. Vilà. Preu: 21 €

3. *Evolució urbana i edificació privada a Lloret de Mar (de 1850 a 1915).*

Jordi Padilla. Preu: 23 €

4. *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar.*

Agustí M. Vilà. Preu: 23 €

5. *La bòbila romana de Fenals (Lloret de Mar).*

Ramon Buxó i Joaquim Tremoleda. Preu: 21 €

6. *El fons municipal en pergami de l'antiga universitat de Lloret de Mar.*

Margot Pons. Preu: 21 €

7. *El castell de Sant Joan de Lloret (segles XI al XIX).*

Joan Llinàs, Elvis Mallorquí, Jordi Merino i Carme Montalbán. Preu: 23 €

Els versos privats de Joaquim Ball·llatinis (1893)

El Servei d'Arxiu Municipal de Lloret conserva uns fulls de llibreta amb unes quantes poesies originals de Joaquim Ball·llatinis i Domènech. Nat el 1876, segons que sembla, tenia, quan va escriure aquests poemes, el 1893, 17 anys. Un Joaquim Ball·llatinis, potser el pare del nostre personatge, era regidor a l'ajuntament de Lloret el 1869.

Havia seguit la instrucció primària a Lloret mateix, molt probablement, en l'etapa que regentà l'escola pública el mestre Rossend Albert o potser fou un dels escollits que pogué beneficiar-se de la "Escuela Lauretana" del canonge Narcís Domènech, però això darrer és menys probable. No podem saber si va seguir altres estudis relacionats amb la marina, però el cert és que s'embarcà perquè data els seus poemes "en el mar de las Antillas" l'agost de 1893.

Hi ha altres testimonis, no únicament d'aquesta època, de marins que aprofiten estones a bord per escriure: un mariner tossenc del segle XVIII copià una passió sencera, així ho indicà en el manuscrit que encara es conserva. El nostre Ball·llatinis, però, va voler fer obra original o bé, si no l'escriu aleshores, la copià en el seu quadern per ocupar el temps lliure. Els poemes són de contingut privat, amorós i sobretot satíric. I són en català. En un català força ben escrit segons les normes tradicionals (finals en -ch, plurals femenins en -as...), bé que amb algunes xacres derivades del no aprenentatge d'aquesta llengua a l'escola (-r i -t mudes finals desapareixen en molts casos, la terminació de l'imperfet dels verbs de la primera conjugació és en -aba i no en -ava) i amb alguns castellanismes incrustats però no pas excessius ni inusuals, ben al contrari mots habituals i quasi naturalitzats (*dicha, ausència, gasar...*).

Per què són en català? Perquè el català es va recuperant a la fi del XIX, podríem pensar. O bé perquè es troba reclòs en la marginalitat. O perquè el seu contingut ho aconsella o ho força. Un detall és significatiu, al nostre parer. La datació que hem esmentat més amunt. Donem-la completa: "Hecho en el mar de las Antillas el día 19 de Agosto de 1893 á las diez y media de la mañana. Joaquín Ball·llatinis y Domènech." Fins el seu nom personal és en castellà, costum que es va mantenint molt de temps (i encara avui hi ha qui no ha catalanitzat el seu DNI).

Ens hem de situar en una època en què la Llei Moyano, de 1857, ha universalitzat l'ensenyament en castellà a tot arreu i, malgrat les dificultats que molts mestres troben, la instrucció es fa en aquesta llengua i els nois només aprenen a usar aquesta per escrit. El llibre de Joan Domènech sobre l'ensenyament a Lloret aporta exemples de com es procedia a les aules. Ara bé, en el terreny personal i social, el català continuava essent la llengua ambiental generalitzada: això impedia que millorés l'ús oral que els catalans podien fer del castellà en les poques ocasions que tenien de parlar-lo, si no era que per raons de feina o de càrrec públic es traslladaven a una ciutat gran o fora de Catalunya. Es va popularitzar l'ús de la catalanada en el teatre sainetes. I era proverbial la dita que els catalans parlaven malament, amb "accento", el "idioma nacional".

En català es continuaven produint les expressions íntimes, personals, familiars, domèstiques i jocosos, mentre que per usar-lo en públic o en segons quins contextos calia excusar-se i justificar-ne l'ocasió. La correspondència entre persones cultes o si tenia un grau de formalitat mínim es feia en castellà, i es reservava el català per a les cartes amb els familiars i els masovers. La poesia, certa classe de poesia, havia mantingut una certa tradició, reforçada per la premsa satírica en català, que sí que havia tingut molt bona acceptació entre la gent. Des del 1870 tenim *La Campana de Gràcia*, i quan aquesta és clausurada, *L'Esquella de la Torratxa* (a partir de 1879 surten totes dues paral·lelament). En la premsa seriosa, general o local, la presència del català es redueix sempre a fragments poètics. A la nostra zona *El Distrito Famense* s'inicia el mateix 1893, *El Porvenir* veu la llum el 1896, tots dos en castellà. *La Costa de Llevant*, ja en català, apareix el 1894 a Canet i anirà incorporant progressivament corresponalsies i notícies de la nostra zona.

Manuscrit dels poemes de Joaquim Ball·llatinis i Domènech. Procedència: SdAMLLM. Fons Guinart-Ball·llatinis-Xiberta. S.T. 56.14.12

El nostre Ball·llatinis és un lector habitual de *L'Esquella*, i segons que ens diu en un altre dels poemes, un col·laborador poc afortunat. Ha enviat poemes al diari i no els hi ha publicat; quan per fi ho fan li creen un daltrabaix amb la xicoteta, que acaba deixant-lo: se sent ofesa perquè ha dedicat versos a una altra noia, quan ell ho feia per dissimular l'amor d'ells dos en vistes a la publicitat general, i per no comprometre-la! Pobre Ball·llatinis!

No diria pas, doncs, que es tracti d'un jove catalanista, encara no. Més aviat és un català normal del temps, interessat per la premsa satírica catalana del moment, usuari del català per als propòsits domèstics i privats que tenia reservats en la tradició, encara viva, del seu ús. Per entendre'ns, si Ball·llatinis hagués escrit un "arte de marear" o tractat de navegació l'hauria molt fàcilment escrit en castellà, idioma en què s'escriu encara les coses serioses, malgrat que un dia l'any, des de 1859, els Jocs Florals eren un refugi per a la poesia catalana.

Narcís Figueras i Capdevila

Pobret

iQue rica! iQue rebufona!
iCom la vista se'm daleix
al contemplar-te tan maca!
iSi me'n donas de mareig!
Al veure't tan adornada,
lo meu cor no sé'l que sent,
que no puch per més que vulgui
treure't del meu pensament.
Estàs potser destinada
a n'algú que t'aborreix
y jo que tan[t] te voldria,
jo que tindria molt pler
en posseir-te no puch

a pesar de tots mos prechs
obtenir-te, com desitjo...
iQuinas carns més transparents!
iQuinas formas més bonicas
són las formas que tu tens!
Vés, aparta't de ma vista,
no-m precipitis, perquè
al veure't tan atractiva
tinch por de tornà-m ximplert

Així un mestre de estudi
se exclamava tot solet,
al veure mol[t] ben guisada
una llebra a can Justin.

"Hecho en el mar de las Antillas / el día 19 de Agosto de 1893 á las diez / y media de la mañana. / Joaquín Ball·llatinis y Domènech."